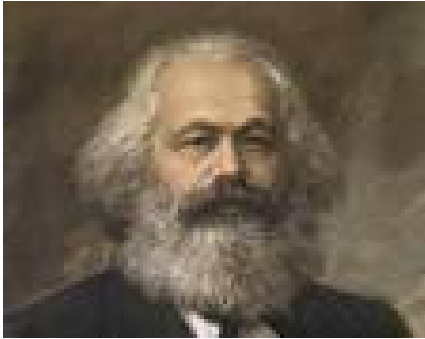

Literaire bijlage bij Mijn weekblad

Karl Marx (1818 – 1883)

Een schrijver die de wereld wilde veranderen

Karl Heinrich Marx gaf zijn naam aan een van de belangrijkste politieke stromingen. Zijn schepping zou de eeuw na zijn dood beheersen. Onmiskenbaar is zijn invloed op de (politieke) filosofie, de economie, de sociologie en de historiografie. Daarbij was hij een van de grondleggers van de arbeidersbeweging en een centrale figuur in de geschiedenis van het socialisme en het communisme. Marx woonde en werkte in Duitsland, Frankrijk, België, Nederland en Engeland. Zijn bewogen leven deelde hij met zijn vrouw Jenny von Westphalen en met zijn grote vriend Friedrich Engels, die hem - onder andere financieel - zijn hele leven heeft gesteund en die na de dood van Marx belangrijke werken van hem persklaar maakte.

Als Marx' belangrijkste werk wordt meestal *Das Kapital* (of in het Nederlands: *Het Kapitaal*) beschouwd. Daarnaast is zijn *Communistisch Manifest* (met Friedrich Engels) wereldberoemd. Om de schrijfstijl van Marx te illustreren kies ik een willekeurig fragment uit het eerste hoofdstuk van *Het Kapitaal* in de vertaling van Lipschits.

1867

Karl Marx *Het Kapitaal*

Het is de jas onverschillig of zij door de kleermaker of door de klanten van de kleermaker wordt gedragen. In beide gevallen is zij als gebruikswaarde werkzaam. Evenmin wordt de verhouding tussen de jas en de haar voortbrengende arbeid gewijzigd doordat het kleermaken een bepaald beroep, een zelfstan-

dige tak van de maatschappelijke arbeidsverdeling wordt. Gedwongen door de behoefte aan kleding heeft de mens duizenden jaren lang kleren gemaakt voordat iemand kleermaker werd. Maar de aanwezigheid van jas en linnen, geen van beide als natuurlijk element van de materiële rijkdom aanwezig, moest altijd tot stand worden gebracht door een bijzondere, doelgerichte productieve activiteit, waardoor bepaalde natuurlijke stoffen aan bepaalde menselijke behoeften werden aangepast. Als schepper van gebruikswaarden, in de hoedanigheid van nuttige arbeid, is de arbeid dus een van iedere mogelijke maatschappijvorm onafhankelijke bestaansvoorwaarde van de mens, een eeuwige, uit de natuur voortvloeiende noodzaak om de stofwisseling tussen mens en natuur — dat wil zeggen het menselijk leven zelf — mogelijk te maken.

De gebruikswaarden jas, linnen, enzovoort, kortom de warenlichamen, zijn verbindingen van twee elementen: materie en arbeid. Trekt men van het totaal alle verschillende soorten nuttige arbeid af, die in jas, linnen, enzovoort zijn belichaamd, dan houdt men steeds een substraat over dat zonder menselijk ingrijpen door de natuur wordt gegeven. In het productieproces kan de mens slechts op dezelfde wijze te werk gaan als de natuur werkt, dat wil zeggen slechts de vorm van de stoffen veranderen. Sterker nog, bij deze vervorming wordt hij voortdurend door natuurkrachten gesteund. De arbeid is dus niet de enige bron van de door hem gevormde gebruikswaarden, van de materiële rijkdom; de arbeid is zijn vader, zo zei William Petty, en de aarde zijn moeder.

We gaan nu van de waar als gebruiksvoorwerp over tot de warenwaarde.

Wij gingen van de veronderstelling uit dat de jas tweemaal zoveel waard was als het linnen. Dit is echter slechts een kwantitatief onderscheid, dat ons voorlopig nog niet interesseert. Wij dienen hier slechts voor ogen te houden dat, wanneer 1 jas tweemaal zoveel waard is als 10 el linnen, 20 el linnen dezelfde waarde grootte bezit als 1 jas. In hun hoedanigheid van waarden zijn jas en linnen zaken van identieke substantie, objectieve uitdrukkingen van gelijksoortige arbeid. Maar het kleermaken en het weven zijn kwalitatief verschillende soorten arbeid. Kleermaken en weven, ofschoon kwalitatief verschillende productieve bezigheden, zijn beiden productieve aanwending van menselijke hersenen, spieren, zenuwen, ledematen, enzovoort en in deze betekenis beide menselijke arbeid.

“De filosofen hebben de wereld slechts verschillend geïnterpreteerd; het komt er op aan haar te veranderen.”

Karl Marx, Stellingen over Feuerbach, stelling 11 —